

Förord

Den här boken fokuserar på de vanligaste och mest relevanta frågeställningarna som berör affärsavtalen inom bygg- och anläggningsbranschen. Ambitionen är att den ska fungera som en praktisk handbok för medarbetare hos byggföretag, konsulter, besiktningsmän och byggherrar – både ute i bodarna och på kontoren. Boken utgör också en lämplig handbok för studenter i juridik och på branschens yrkesprogram. Den är även till nytta för andra personer som snabbt vill få en översikt över vanliga frågor inom entreprenadjuridiken.

Frågorna i boken bygger på ett långvarigt samarbete mellan Byggföretagen och tidningen Byggindustrin. Under åren 2007–2024 har entreprenadjurister från Byggföretagen svarat på frågor i spalten "Fråga juristerna" i tidningen. Syftet har varit att publicera svaren på de vanligaste frågorna avseende affärsavtalen från organisationens ca 4 000 medlemsföretag, men även från tidningens läsare. Alla frågor är baserade på verkliga fall men har av praktiska skäl förkortats och anonymiserats.

Boken presenterar lättillgänglig kunskap om entreprenad- och upphandlingsjuridik som gör det enklare att göra rätt och undvika de vanligaste fallgroparna. Ur ett branschperspektiv är det samtidigt viktigt att sprida kunskap om branschens standardavtal eftersom det är en förutsättning för deras tillämpning och att de tänkta fördelarna av dem ska få genomslag.

Den senaste utgåvan av boken gavs ut 2019. Sedan dess har stora förändringar skett i vår omvärld som har haft en betydande inverkan på entreprenadavtalen. Branschen har drabbats av en cementkris, en pandemi, kraftigt stigande materialpriser, krig i vår omvärld och lågkonjunktur. Dessa händelser har lett till utmaningar för både beställare och entreprenörer. På den positiva sidan ligger lanseringen av ett standardavtal för hyra av anläggningsmaskin med förare (ABAM 24). En affär som länge präglats av bristfälliga och otydliga avtalsförhållanden har nu fått en välreglerad ram. Alla dessa händelser återspeglas i de nyttillkomna frågorna.

Svaren har genom åren skrivits av olika jurister på Byggföretagen

och granskats av kollegor före publicering. Ett stort tack till er alla som bidragit genom åren, ingen nämnd – ingen glömd. Ett tack riktas även till Jakob Waldersten som på ett mycket förtjänstfullt sätt granskat och genomfört träffsäkra justeringar av utvalda frågor från 2018 och bakåt. Slutligen tackas Gustav Gonelius som med stort engagemang har lett projektet med att ta fram den nya utgåvan av boken.

Stockholm i juni 2024

Claes Sablin

Chefsjurist, Byggföretagen region Öst

Björn Rundström

Chefredaktör, tidningen Byggindustrin

Läsanvisningar

År 2015 publicerades den första utgåvan av denna bok med titeln *200 frågor och svar om entreprenadjuridik*. Den andra utgåvan *300 frågor och svar om entreprenadjuridik* släpptes 2019. Den nuvarande utgåvan har genomgått betydande omarbetningar. Äldre frågor från de tidigare böckerna har granskats och justerats för att på ett bättre sätt återspegla det aktuella rättsläget. 88 nya frågor har lagts till sedan den senaste utgåvan och ett antal frågor som förlorat sin relevans har tagits bort. Frågor relaterade till byggarbeten åt privatpersoner har nu lagts in under det nya kapitlet "Konsumentfrågor".

Det ligger ett värde i sig i att bevara frågorna i sin ursprungliga form. Vissa frågor har dock med varsam hand omarbetats och fotnoter har inarbetats i svaren för att förbättra läsbarheten och göra frågorna mer relevanta. Frågor som har uppdaterats har tydligt markerats med texten "(reviderad 2024)".

Eftersom juridik är ett komplext område är det inte möjligt att ge en heltäckande bild som täcker alla tänkbara scenarier. Du kan därför behöva ta kontakt med en jurist för att avgöra vad som gäller i ditt fall. Vidare har varje fråga och svar ett datum längst ned, vilket betyder att svaret är baserat på rättsläget vid den tidpunkten. I vissa fall anges även datum för återpublicering i tidningen. Vid återpublicering faktagranskas frågorna och eventuella justeringar görs för att spegla det aktuella rättsläget.

Längst bak i boken återfinns tabeller som kopplar samman paragrafer i lagar och standardavtal med frågor som behandlas i boken. Dessa tabeller gör det enkelt att snabbt hitta relevanta frågor.

Det rekommenderas att läsaren har tillgång till standardavtalen AB 04 och ABT 06, som kan köpas via Svensk Byggtjänst. Andra standardavtal som omnämns i boken, såsom AB-U 07/ABT-U 07, ABM 07, Hantverkarformuläret 17 och ABS 18, är tillgängliga via Byggföretagens hemsida.

Innehåll

Förord	3
Läsanvisningar	6
Förkortningar	18
1. AVTALET	21
1. Bostadsrättsförening	21
2. Indikativt anbud	21
3. Incitament	22
4. Överlåtelse av entreprenadavtal	22
5. Finstädnings	23
6. E-post	23
7. Beställning från projektledaren	24
8. Samordningsansvar enligt AB 04	24
9. Trappa, hiss eller ingenting?	25
10. Rätt att använda handlingar	25
11. Arbetsmiljöansvar – självständig uppdragstagare	26
12. Totalentreprenad	27
13. Underentreprenader	27
14. För mycket handlingar	28
15. Tillfällig el	28
16. Anbudet som försvann	29
17. Returrätt	29
18. Skriftlighetskrav	30
19. Neka bostadsrättsköpare	30
20. Rätt till formvirke	31
21. Vara som utgått ur produktion	31
22. Ansvar för bygglov	32
23. Rena fönster	32
24. Reservation för asbest	33
25. Vilket ansvar har CM-bolaget?	33
26. Trepartsavtal	34
27. Vad räknas som detaljarbeten?	34
28. Begreppet ”där så erfordras”	35
29. Måste vi utföra tilläggsarbeten?	36
30. Prutning av anbud	36
31. Kontraktbilagornas status.....	37
32. Fabriksmålat eller ommålat	37
33. Godkännande av arkitektonisk utformning	38

34. Entreprenörers relation, finns det begrepp?	39
35. Hur fungerar det med ABM 07?	39
36. Totalentreprenör i en delad entreprenad	40
37. Vem äger handlingarna?	40
38. Vem har ansvaret? (vid anläggningsentreprenader)	41
39. Vi har gjort dubbelt jobb – kunden vill inte betala	42
40. Rangordning av anbud	42
41. Funktionsansvar för beställarens projekterade tekniska lösningar	43
42. Vad innebär egentligen samtliga innerväggar?	43
43. Riktkostnadsjustering	44
44. Uppfyller SMS skriftlighetskravet i AB 04?	45
45. Anbud på styrd totalentreprenad	46
46. Vilka krav på säkerhet kan jag ställa?	46
47. Överlåta ansvar enligt personallagarlagen	47
48. Vilken status har listan över handverktyg?	47
49. Kontrollansvariga och ABK	48
50. Hinder på grund av utebliven ÄTA-beställning?	48
51. Behöver BAS-U vara tillgänglig på arbetsplatsen?	49
52. Olämplig lösning i teknisk beskrivning	50
53. Hur kan BAS-U utses vid delad entreprenad?	50
54. Vad är samordnad generalentreprenad?	51
55. Vilka vitesregler gäller när avisering uteblivit?	52
56. Avvikelse från AB 04 – kan kunden kräva det?	52
57. Elektronisk personalliggare vid byggarbetsplatser	53
58. Skadestånd för förstörda planteringar – vem har rätt?	54
59. Kvalitetsplan och miljöplan – hur hårda är reglerna?	54
60. Om entreprenadkontrakt mellan parterna	55
61. Vem samordnar beställarens kvarboende hyresgäster	55
62. Nya krav från kund kräver underrättelse för ersättning	56
63. Samordning styr inte omfattning	57
64. Dörrarna lever kanske inte upp till funktionskravet – vad ska vi göra?	57
65. Vilka brister måste man underrätta om?	58
66. Hur många väggar ska jag riva?	58
67. Vem ska stå för byggbodarna och avlopp?	59
68. Vi är oense om vad som är ”underentreprenad”	60
69. Måste den som skriver under vara firmatecknare?	60
70. Kan man återkalla anbud för att uppdatera det?	61
71. Skillnaden mellan utförandeentreprenad och totalentreprenad	61
72. Rätt till betalning även utan skriftligt avtal	62
73. Gäller bevakningsförbud framför ingånget avtal?	63

74. Skador på entreprenaden på grund av blåst	63
75. Entreprenörsansvar för lönefordringar	64
76. Är CM-bolag att betrakta som huvudentreprenör?	64
77. Rätt att tillgodogöra sig material och varor	65
78. Entreprenörens rätt att utföra ÅTA-arbeten	65
79. Varför personuppgiftsbiträdesavtal?	66
80. Så påverkar cementkrisen ingående av nya avtal	66
81. Rätlinjig interpolering?	67
82. Krigets betydelse vid ingående av nya avtal	68
83. Vad är en sidoentreprenör?	69
84. Redovisad planerad användning	69
85. ”Tyst accept” – vad är det?	70
86. Är vårt anbud en kontraktshandling?	71
87. Konkludent handlande.....	72
88. Force majeure.....	72
89. Byggherre eller beställare – är det samma sak?.....	72
90. Kan vi konkurrensutsätta de sista etapperna?	73
91. Transport enligt ABM 07	74
92. Så väljer du juridiskt ombud	74
93. Vår underentreprenör betalar inte ut lön.....	75
94. Avtal med utländsk materialleverantör	75
95. UE 2021 – hävning av underentreprenör	76
96. ABAM 24 – nytt standardavtal	77
97. Hur skiljer sig ABAM 24 från andra standardavtal?.....	78
98. Fördelar med ABAM 24	79

2. PRISET	83
1. Takpris	83
2. Anbudssumma	83
3. Skillnad mellan budgetpris och fast pris	84
4. Option och möjlighet att justera pris	84
5. Ersättning för tippavgift vid ÅTA-arbeten	85
6. Vinterkostnader	85
7. Omförhandla à-pris vid ökning av arbete	86
8. Påslag på tipp- och deponiavgifter	86
9. Var tog fastprisreservationen vägen?	87
10. Budgetöverskridande	87
11. Påslag för underentreprenader	88
12. Vem ska betala när vädret har orsakat vattenskador	89
13. Är det rätt att hålla inne betalning?	89
14. Skillnad på à-pris och timpris	90

15. Vem har ansvar för material som stulits?	90
16. Hur prickar man in rätt index för entreprenadersättning?	91
17. Hur hittar jag rätt indextal?	92
18. Ersättning för ökad kostnad vid omfattande ÅTA-arbeten	92
19. Vilka kostnader ingår i timpriset vid en entreprenad?	93
20. Kontraktssumma eller entreprenadsumma?	93
21. Preskriptionsregeln för anspråk på ersättning	94
22. Väsentligt minskade mängder – hur ska entreprenören tänka?	94
23. Vad ingår i kontraktssumman?	95
24. Ersättning vid forcering och hinder – vad är skillnaden?	96
25. Ingår byggnadsställningar i avtal med fast pris?	96
26. Index utan avtal?	97
27. Avtal om vite utan procentsats	97
28. Indexreglering	98

3. TIDER 101

1. Anbudstid	101
2. Tidsförlängning?	101
3. Ändring av tidplan	102
4. Betalningstid	102
5. Tidplan – juridisk status	103
6. Preskriptionstid för fakturor	103
7. För sen reklamation?	104
8. Hur beräknas förseningsvite?	104
9. Uttorkningstider	105
10. Preskriptionstid vid löpande räkning?	105
11. Hinder som beställaren orsakat	106
12. Vad gäller för förlängd kontraktstid?	107
13. Försening p.g.a. byggställningar	107
14. Vilken procentsats gäller för vite?	108
15. Förseningsvite eller tidsförlängning?	108
16. Vite vid försening av fönsterleverans	109
17. När är försening grund för vite?	109
18. Samordningsproblem på byggarbetsplatsen	110
19. Ger vattenskadan oss rätt till tidsförlängning?	111
20. Moms på vite	111
21. Hinder orsakat av sidoentreprenör?	112
22. Hur långt kan ett vite jämkas?	112
23. Vite trots att regn satte käppar i hjulet?	113
24. Konkurs under pågående arbete – hur minskar vi risken?	114
25. När slutar en försening och när måste vi betala vite?	114

26. Måste beställaren förvarna om vite?	115
27. Forcering utan avisering	116
28. Om beställaren vill ta entreprenad i bruk i förtid.....	116
29. Ändring i avtal på grund av coronavirus	117
30. Tidsförlängning på grund av coronaviruset	117
31. Tidsförlängning vid cementkris.....	118
32. Vem står för de ökade kostnaderna vid dåligt väder?	118
33. Försenad leverans på grund av krig	119
34. Cyberangrepp som påverkar entreprenaden.....	120

4. GARANTIER 123

1. Säkerhet under garantitiden	123
2. Följer garantin huset?	123
3. Ansvar under garantitiden vid anläggningsentreprenad	124
4. Tidpunkt för garantitidens slut	124
5. On demand-garantier	125
6. Garantiansvar	125
7. Garantitid för del av entreprenad	126
8. Vem ansvarar för service av vitvaror?	126
9. Garantitid 1 eller 5 år?	127
10. Garantitid för särskild vara – vem har rätt?	127
11. Måste vi ge garanti enligt konsumenttjänstlagen?	128
12. Är det möjligt att förlänga garantitiden?	129
13. Garantibesiktning – vems ansvar?	129
14. Skillnaden mellan material och varor	130
15. Garantitid för föreskriven vara	130

5. EKONOMI 133

1. Konkursutbrott – vem äger byggmaterialet?	133
2. Vem får rabatten?	133
3. Kan fakturan vänta?	134
4. Dröjsmålsränta	134
5. Factoring	135
6. Invändning mot faktura	135
7. Dyra tvister?	136
8. Å-pris	137
9. Beställarens granskningsrätt	137
10. Reklamation mot faktura	138
11. Optionspriser	138
12. Materialkostnad	139
13. Kvitting av fordringar	140

14. Värdering av avgående arbete	140
15. Bluffakturor	141
16. Faktura-, expeditiions- och aviavgifter – Har man betalat har man godkänt avgift	141
17. Ersättning för ommontering av felaktigt material	142
18. Debitering med LR06	142
19. Omvänd skattskyldighet för byggtjänster	143
20. Sen faktura	143
21. Betalning i samordnad generalentreprenad	144
22. Ersättning vid rubbade förutsättningar	145
23. Preskriptionsavbrott för förseningsvite	145
24. Krävs faktura för preskriptionsavbrott enligt 6-månadersregeln?	146
25. När preskriberas index?	146
26. Sen faktura från leverantör	147
27. Vem ska stå för forceringskostnaderna?	147
28. Momsbelagt vite?	148
29. Förbrukningsmaterial	149
30. Vad göra vid tvist om tillträde till lägenhet	149
31. Jag är osäker på betalning	150
32. Skillnaden mellan ÅTA- och hinderersättning	151
33. Kan man få betalt i förskott?	151
34. Vad kan det bli för följder av slarvig projektering?	152
35. Vilka krav kan ställas på redovisning av självkostnad?	152
36. Ersättning för felaktig projektering vid husbygge	153
37. Hur sent kan beställaren avbeställa ett jobb?	154
38. Entreprenören hade rätt till vite.....	154
39. UE kan få vänta med fakturering	155
40. Löpande räkning och elektronisk personalliggare	155
41. Kostnader för handverktyg?	156
42. Budgetöverskridelse – när ska det underrättas?.....	156
43. Granskning av originalverifikationer.....	157
44. Originalverifikationer – vad är det egentligen?	157
45. Vår konsult i konkurs – vem får betala för skadan?.....	158
46. Hur länge kan vi vänta med att fakturera?.....	159
47. Håll isär begreppen konsult och underentreprenör	159
48. Tolkning av avtal om rikt kostnad med incitament	160
49. Vite av underentreprenör vid jämkat vite till beställare?	160
50. Beställaren håller inne betalning	161
51. Beställaren utför våra kontraktsarbeten med egen personal.....	161
52. ÅTA-arbeten.....	162
53. Kostnadsökningar till följd av kriget i Ukraina	162

54. Innehållande av betalning	163
55. Har vi rätt att få betalt vid beställarens konkurs?	163
56. Betalning för arbeten utförda under beställarens företagsrekonstruktion	164
57. Så agerar du om beställaren inte betalar.....	164
58. Betalningsplan	166
59. Ställande av säkerhet	166
60. Val av säkerhet vid entreprenader	167

6. BESIKTNING 171

1. Förlänga garantitiden?	171
2. Sen kallelse till slutbesiktning	171
3. Förbesiktning eller slutbesiktning	172
4. Vem betalar efterbesiktningen?	173
5. Besiktningsmannens rätt att tolka parternas avtal	173
6. Besiktning vid avbeställning	174
7. Utlåtande från slutbesiktning	174
8. Besiktningsutlåtandet som försvann	175
9. Vite när beställaren är sen med slutbesiktning?	176
10. Besiktningsmannen struntar i våra handlingar	176
11. Besiktning med stöd av författning	177
12. Fallet med dubbla besiktningsutlåtanden	177
13. Vem betalar skyliften?	178
14. Begränsat ansvar vid slutavsyning	179
15. Vad gäller vid försenad slutbesiktning	179
16. Särskild besiktning	180
17. Garantitid och garantibesiktning	180
18. Måste vi följa standard för lekplatser.....	181
19. Preskriptionstid för beställarens kostnader	181
20. Konsekvenser av gemensamt utsedd besiktningsman?	182
21. Entreprenör missnöjd med besiktning	183
22. Att tänka på vid särskild besiktning	183
23. Påslag med tio procent för efterbesiktning?	184
24. Måste vi utse ledamot i besiktningsnämnd?	184
25. Slutbesiktning och slutbesked – vad skiljer.....	185
26. Vad innebär slutavsyning?.....	186
27. När anses part fått del av besiktningsutlåtandet?	186
28. Etableringsbesiktning avseende växter vid markentreprenad	187
29. Nya fel vid en efterbesiktning	187

7. FEL I ENTREPRENADEN	191
1. Avbryta entreprenaden	191
2. Avbeställning	191
3. Hinderskostnader	192
4. Ersättning vid avbeställning	192
5. Försening eller felansvar?	193
6. Skadeståndsansvar gentemot beställarens hyresgäster?	193
7. Rätt att avhjälpa skador?	195
8. Skillnaden mellan avbeställning och hävning	195
9. Innehållna medel för fel	196
10. Strikt ansvar för skador på entreprenaden	196
11. Grävningsarbeten har gett sprickor på grannfastigheten	197
12. Parallella viten	197
13. Vite eller skadestånd vid försening	198
14. Fel material – vems är felet?	198
15. Tillträde för avhjälpan av fel.....	199
16. Ingen ersättning trots fel i entreprenad.....	199
17. Reklamation av funktionskrav.....	200
18. Rätt att avhjälpa fel vid byggentreprenader?.....	200
19. Vem har egentligen felansvar vid fönsterköp?.....	201
20. Hur länge får en beställare innehålla ett belopp för fel?	202
21. Fixad "B-anmärkning" kan det utgöra ÅTA-arbete?.....	202
22. Vem betalar när felaktigt material måste bytas?.....	203
23. Fel färg i klassrummet.....	203
24. Underentreprenörens ansvar för försening – vite eller skadestånd ..	204
25. Kan beställaren innehålla ett belopp för fordran	205
26. Värdering av skadad egendom.....	205
27. Hur länge ska man spara skriftliga handlingar?	206
8. OFFENTLIG UPPHANDLING	209
1. LOU – tidsfrist vid överprövning	209
2. Referenser vid offentlig upphandling	209
3. Ramavtal.....	210
4. För lågt anbud	210
5. Kräva motivering från myndighet.....	211
6. Sekretess i offentlig upphandling	212
7. Talerätt enligt LOU	212
8. Upphandling i strid med ramavtal.....	213
9. Direktupphandling.....	213
10. Sidoanbud, vad gäller?.....	214
11. Risk att begära mer betalt vid upphandling.....	214

12. Har vi rätt att få ut konkurrentens anbud?.....	215
13. Överprövning vid offentlig upphandling.....	216
14. Förhandlat förfarande	216
15. Kan giltighetstiden för anbud förlängas?.....	217
16. Åberopa annat företags kapacitet för att vinna upphandlingen	218
17. Krav på omsättning i en offentlig upphandling.....	218
18. Förlängning av anbuds giltighetstid.....	219
19. Vad händer vid överprövning?.....	219
20. Vad har vi för rätt att försvara vårt anbud?.....	220
21. Får man pruta på offentliga anbud?	221
22. När är en upphandling avslutad?.....	221
23. Rätt till skadestånd om avtal hävs utan grund?	222
24. Går tilldelningsbeslut att återkalla?	222
25. Kan vi få ersättning för en avbruten upphandling?.....	223
26. Ramavtal – vad är det egentligen?	223
27. Offentlig upphandling genom lottning?	224
28. Onormalt låga anbud – hur ser kraven ut?	224
29. Belastningsregisterutdrag vid offentlig upphandling	225
30. Likvärdiga varor – hur stora är riskerna?	226
31. Upphandling utan föregående annonsering	226
32. Kan ett kommunalt bolag ta betalt för allmänna handlingar?.....	227
33. Upphandlande myndigheters skyldighet till likabehandling	228
34. Var går gränsen för lågt anbud vid en upphandling?.....	228
35. Nya uppgifter i förfrågningsunderlag.....	229
36. När kan en upphandlande myndighet avbryta en upphandling?.....	229
37. Är det okej att rätta fel i anbud?	230
38. Är krav på årsomsättning ok vid upphandling?	238
39. Vad innebär synnerlig brådska vid offentlig upphandling?.....	239
40. Har inte kommunen begått avtalsbrott?	232
41. Vem får avropa från ett ramavtal?.....	232
42. Sekretess för anbudshandlingar	233
43. Påtala brister vid offentlig upphandling	234
44. Likvärdiga lösningar.....	234
45. Ändringar i upphandlingsdokumenten.....	235

9. KONSUMENTFRÅGOR 237

1. Budgetpris	237
2. Rotavdrag – vilka standardavtal gäller?.....	237
3. Garantitid vid konsumententreprenader	238
4. Rätten till förskottsbetalning.....	238
5. Ungefärlig prisuppgift	239

6. Material från privatkund.....	240
7. Avrådandeskyldighet	240
8. Glömt att ansöka om rotutbetalning	241
9. Vite/skadestånd vid konsumententreprenad	241
10. Fel i badrum där fastigheten sålts	242
11. Ett eller flera budgetpriser?	242
12. Besiktningsmannen har förlängt vår garantitid	243
13. Kan ABK 09 tillämpas mot konsument?	243
14. Nyckel går inte att ha som påtryckningsmedel	244
15. Vite och skadestånd till privatperson.....	245
16. Otjänlig väderlek	245
17. Säkra er rätt till ROT-avdraget	246
18. Får vi begära betalt för resor av konsument?.....	247
19. Missnöjd med besiktningsutlåtande	247
20. Vilket avtal gäller när man bygger för privatpersoner?	248
21. Underentreprenader när beställaren är konsument.....	248
22. Ansvar för leverans av monteringsfärdigt småhus	249
23. Överlåtelseförbud vid konsumententreprenader	250
24. Skadestånd vid försening	250
25. Dokumentation vid löpande räkning.....	251
26. Hantverkarformuläret 17 och ABS 18.....	252
27. Försäkring enligt ABS 18	252
28. Rätt till betalning trots mindre justering	253
29. Att arbeta med konsumenter	253
30. Vad gäller vid byggnadsarbeten åt privatpersoner?	254
31. Fel vid konsumententreprenad	254
32. Reklamationsfrist när inget är avtalat	255
33. Preskriptionsavbrott.....	256
34. Avhjälpande eller prisavdrag vid fel materialval?.....	256
35. Renovering utan rimlig nytta för konsument.....	257
36. Garantitid vid tillämpning av ABS 18	258
37. Besiktning vid renovering åt konsument	258
38. Måste man föra dagbok vid konsumententreprenader?	259
39. Kostnadsökningar vid konsumententreprenader.....	259
40. Konsumentens rätt till en specificerad räkning	260
Tabell med kopplingar mellan paragrafer och frågor.....	262
Register över rättsfall	276
Sakordsregister	278

1 AVTALET

1. Bostadsrättsförening

Kan konsumenttjänstlagen bli tillämplig när beställaren är en BRF?

Konsumenttjänstlagen är aldrig direkt tillämplig vid entreprenader där en bostadsrättsförening är beställare. En bostadsrättsförening är en "juridisk person" vilket innebär att AB 04/ABT 06 normalt tillämpas. Det är dock vanligt förekommande att de boende gör enskilda tillval i samband med exempelvis stambyten och att dessa arbeten faktureras direkt till dessa personer. Då slår konsumenttjänstlagens regler till, med bland annat informations- och avrådandeskyldighet samt ansvar för ungefärliga prisuppgifter.

Om inte AB 04 eller annat standardavtal har överenskommit med bostadsrättsförening är det ändå sannolikt att en domstol i en tvist skulle snegla på konsumenttjänstlagens regler, i synnerhet om bostadsrättsföreningen saknar kompetent projektledning. En viss försiktighet anbefalles därför.

Byggindustrin nr 11 – 2007

2. Indikativt anbud

Om vi lämnar ett indikativt anbud – vad får det för konsekvenser?

Ett indikativt anbud är i själva verket ett anbud med reservation för att undvika direkt avtal genom beställning. Enligt avtalslagen är såväl offerter (anbud) som beställningar (accepter) bindande handlingar. Men enligt avtalslagen kan man reservera sig i anbudet genom uttrycket "utan förbindelse" eller liknande. Den direkta konsekvensen blir att, om beställaren skickar en beställning, måste entreprenören utan "oskäligt uppehåll" lämna besked om han vill återropa reservationen eller ej. Om entreprenören inte lämnar ett avböjande svar inom cirka en vecka faller reservationen och ett bindande avtal anses ha ingåtts, trots att det från början varit ett indikativt anbud. Notera att indikativa anbud ej är tillätna vid offentlig upphandling.

Byggindustrin nr 21 – 2008

3. Incitament

När används incitamentsavtal och hur funkar det?

Incitamentsavtal kan i vissa fall rekommenderas vid större entreprenader där ersättningsformen i grunden är löpande räkning. Självkostnadsprincipen kompletteras genom att parterna enas om en riktkostnad som blir en uppskattning av slutkostnaden. Skulle självkostnaden bli lägre (vinst) eller högre (förlust) än riktkostnaden delar parterna på mellanskillnaden. Hur stor andel vardera parten tar vid vinst respektive förlust bestäms mellan parterna. Det är också vanligt förekommande att skriva in att riktkostnaden kan komma att ändras vid större programändringar eller mer omfattande ändringar och tilläggsarbeten. Incitamentsavtal rekommenderas ej gentemot konsument.

Byggindustrin nr 28 – 2008, nr 32 – 2013, samt nr 2 – 2021

4. Överlåtelse av entreprenadavtal

Min underentreprenör fakturerar från ett nytt bolag. Måste jag acceptera det?

Nej! Ingen part i en ömsesidigt förpliktande avtalsrelation får sätta annan i sitt ställe utan den andra partens medgivande. Om en part utan den andra partens medgivande överlåter kontraktet och detta är av beaktansvärd betydelse har man enligt AB 04 rätt att häva kontraktet.

Ibland övergår en hel verksamhet inklusive pågående entreprenader till ett nytt bolag. Det är då samma yrkesarbetare som utför samma jobb som tidigare men fakturorna kommer från ett annat bolag. Detta måste man som beställare alltså inte finna sig i. En sådan överlåtelse kan medföra problem med säkerheter, försäkringar, garantiansvar med mera. Man bör därför kontakta en jurist om parterna är överens om att överlåtelse ska ske.

Byggindustrin nr 2 – 2009, samt nr 34 – 2013

5. Finstädning

Måste entreprenören alltid ”finstäda”?

Parternas respektive skyldigheter i detta avseende brukar anges i AF-delen under AFG.83 (se även p. 28c i AB-/ABT-U 07). Begreppet finstädning förekommer inte där men motsvaras närmast av ”slutrengöring” vilket omfattar bland annat dammsugning, avtorkning och fönsterputsning. Detta ska leda till ett ”tipp topp-skick” – rent och snyggt. Slutrengöring torde i regel ingå i entreprenörens skyldighet inför slutbesiktningen även om det inte direkt anges i kontraktet, i vart fall vid nybyggnation.

Särskilt vid underentreprenader, där andra arbeten ska utföras senare, ligger det dock ofta i sakens natur att endast renhållning och rengöring ingår om inte annat anges i kontraktet. ”Renhållning” innebär enligt TNC 95 bortforsling av spill, emballage med mera och ”rengöring” betyder avlägsnande av förorening.

Byggingindustrin nr 3 – 2009 (reviderad 2024)

6. E-post

I entreprenadkontrakt ställs ibland krav på skriftlig form. Räcker det med e-post?

Ja, normalt är skriftlighetskravet uppfyllt om man använder e-post. Enligt begreppsbestämningarna i AB 04 avses med ”skriftligen” information som kan läsas och lagras. Exempel på överföringssätt är post, fax och e-post. Idag används skriftliga meddelanden på en mängd olika digitala plattformar. Även sådan kommunikation kan vara tillräckligt men det är oklart beroende på osäkerhet om lagringsmöjligheterna och får avgöras från fall till fall. Även anteckning i protokoll från byggmöte uppfyller skriftlighetskravet. Krav på skriftlig beställning är vidare uppfyllt, om beställaren överlämnar ritning eller annan handling som innefattar ÅTA-arbete.

Emellertid görs ofta avsteg i de enskilda avtalen. Skriftlighetsbegreppet är således ofta inskränkt, varför man alltid måste kontrollera i AF-delen under AFA.7 vad som gäller.

Byggingindustrin nr 6 – 2009 (reviderad 2024)

7. Beställning från projektledaren

Får beställarens projektledare beställa ÄTA-arbeten?

Vardera parten ska enligt AB 04/ABT 06 utse ombud för entreprenaden som då är den enda som har behörighet att företräda sin huvudman. Det är dock vanligt att parterna ger behörighet, om än begränsad, åt fler personer i respektives organisation. Detta ska klargöras och dokumenteras på exempelvis startmötet.

Om projektledaren inte är ombud eller gör beställningar som går utanför dokumenterad behörighet måste entreprenören kontrollera med beställaren vad som gäller.

I AB-U 07 finns dock en regel om att – om ombud inte utsetts – entreprenören och beställaren får utgå från att beställarens chef på arbetsplatsen respektive entreprenörens arbetsledare på arbetsplatsen har behörighet att företräda sina huvudmän, dock ej i fråga om ÄTA-arbeten av uppenbarligen större ekonomisk betydelse.

Normalt ska det anges i kontraktshandlingarna vem som är ombud. Vidare ska man vid startmötet klara ut frågor om behörighet för andra än ombuden samt precisera formerna för informationsutbytet.

Byggingustrin nr 7 – 2009 (reviderad 2024)

1

8. Samordningsansvar enligt AB 04

Ingår samordning av arbetarskydd vid övertagande av samordningsansvar som regleras i AB 04 kap. 3 § 9?

Nej, bestämmelsen i AB 04 reglerar endast den tidsmässiga samordningen. Det är beställaren som ansvarar för att hans egna arbeten samordnas med de av beställaren upphandlande entreprenörerna och samordningen dem emellan så att dessa arbeten kan utföras och färdigställas i enlighet med tidplan. Detta samordningsansvar kan överlåtas på en entreprenör. Vid en delad entreprenad benämns ofta den entreprenör som övertagit samordningsansvaret för huvudentreprenör i relation till övriga entreprenörer som benämns sidoentreprenörer.

Samordningsansvaret enligt AB 04 har inget att göra med byggherrens ansvar för samordning av arbetsmiljöfrågor. Detta ansvar kan byggherren överlåta till entreprenören om denne självständigt ansva-

rar för entreprenadens utförande. Beställaren kan även, oaktat självständigheten, utse en anlitad entreprenör att vara samordnare för utförandet. Villkor om överlåtelse och utseende regleras under AFC.183 med underkoder i AF-delen.

Byggindustrin nr 8 – 2009 (reviderad 2024)

9. Trappa, hiss eller ingenting?

I beställarens förfrågningsunderlag avseende uppförande av ett trevåningshus saknas trappor och hiss. Måste jag enligt AB 04 ta med dessa arbeten i mitt anbud?

I en utförandeentreprenad bestäms åtagandets omfattning av kontraktshandlingarna. I dessa anger beställaren vad som ska utföras. Den kanske viktigaste konsekvensen är att arbete som inte redovisats i kontraktshandlingarna inte heller omfattas av entreprenörens åtagande. Detta gäller även arbeten som uppenbarligen är nödvändiga för åstadkommande av en normenlig och fungerande byggnad eller anläggning. Sålunda behöver man inte i kalkylskedet räkna med att bygga trappor och/eller hiss trots att det är nödvändigt för att i vart fall de övre våningsplanen ska kunna användas. Arbeten som inte nämns i förfrågningsunderlaget, men som visar sig nödvändigt hanteras istället inom ramen för ändringar och tilläggsarbeten.

Byggindustrin nr 8 – 2009

10. Rätt att använda handlingar

Har en beställare rätt att använda sig av en ritning som han har fått i ett anbud även om han senare väljer att inte anlita den entreprenör som har gjort ritningen?

Vid en totalentreprenad enligt ABT 06 följer direkt av kap. 1 § 13 att en beställare (anbudsinförare) inte får använda sig av handlingar som han fått från en anbudsgivare utan att först ha fått dennes medgivande. Samma regel gäller även vid utförandeentreprenader enligt kap. 1 § 14 AB 04. I det här fallet ställs det inte något krav på att ritningen ska vara tillräckligt skyddsvärd enligt upphovsrättslig lagstiftning.

Om beställaren är en konsument gäller istället de vanliga reglerna om en upphovsmans rätt till och skydd för sådana verk som han eller hon har skapat. En ritning anses normalt sett vara ett upphovsrättsligt skyddat verk och därmed regleras en beställares rätt att använda ritningen i upphovsrättslagen. Enligt huvudregeln i denna lagstiftning är det upphovsmannen, det vill säga den som har upprättat ritningen eller handlingen, som själv bestämmer hur och av vem verket får användas.

Byggindustrin nr 19 – 2009

11. Arbetsmiljöansvar – självständig uppdragstagare

Krävs separat överenskommelse för att överlåta arbetsmiljöansvaret till självständig uppdragstagare?

Enligt arbetsmiljölagen är förutsättningen för en sådan överlåtelse dels att uppdragstagaren har fått ett självständigt ansvar för byggprojektet avseende planering, projektering och/eller utförande, dels att "det skriftligen har avtalats" att entreprenören övertar beställarens arbetsmiljöansvar. Observera att en sådan överlåtelse bara kan komma ifråga när det finns en entreprenör och att denne i förekommande fall måste vara väl medveten om att det krävs såväl personella som tidsmässiga insatser för att kunna fullfölja ett sådant uppdrag.

Enligt förarbetena till arbetsmiljölagen har byggherren bevisbördan för att överlåtelse skett och det ställs höga krav på klarhet avseende villkor om överlåtelse i den enskilda entreprenaden. Det ska "kunna gå snabbt och enkelt" att vända sig mot ansvarig.

Byggföretagens uppfattning är därför att villkor om överlåtelse ska utformas tydligt och införas i entreprenadkontraktet eller under AFC/D.183 i AF-delen. Överlåtelsevillkor i ramavtal eller allmänt hållna överlåtelsevillkor är ej att rekommendera.

Byggindustrin nr 36 – 2009 (reviderad 2024)

12. Totalentreprenad

Ingår ”allt” i det som kallas totalentreprenad?

En totalentreprenad är en entreprenad eller del av entreprenad där entreprenören i förhållande till beställaren svarar för både projektering och utförande. I en renodlad totalentreprenad uppställer beställaren bara funktionskrav men det är svårt att ställa preciserade funktionskrav utan att blanda in tekniska lösningar. Entreprenörens funktionsansvar faller dock bort när beställaren själv föreskrivit en viss teknisk lösning.

Om beställaren gör delar av projekteringen omvandlas totalentreprenaden till en så kallad styrd totalentreprenad där beställaren själv står för funktionsansvaret i de delar han tillhandahållit tekniska lösningar. En viss ”eftertankebörd” åligger dock entreprenören för att entreprenaden i övrigt fungerar för avsett ändamål.

Allt ingår alltså inte i entreprenörens åtagande, bara för att kontraktet är rubricerat totalentreprenad. Detta gäller oavsett om ersättningsformen är fast pris eller om löpande räkning tillämpas.

Byggindustrin nr 24 – 2011, samt nr 4 – 2022

13. Underentreprenader

Måste beställaren betala för underentreprenörer som han inte godkännt?

Entreprenörens uppgift är att på eget ansvar utföra entreprenaden kontraktsenligt och till avtalat pris. Beställaren har inget inflytande över om detta sker med egen eller inhyrd personal eller med underentreprenörer, såvida han inte har förbehållit sig en sådan rätt i avtalet. Vid arbete på löpande räkning är dock entreprenören enligt AB 04 alltid skyldig att fullgöra sin uppgift så att beställaren erhåller bästa tekniska och ekonomiska resultat. Han ska vidare upphandla underentreprenörer till så förmånliga villkor för beställaren som förhållandena medger.

Vid konsumententreprenader gäller samma huvudprinciper. I kontraktsformuläret för ABS 18, framtaget av bl.a. Byggföretagen, har man emellertid infört en särskild regel om detta. Enligt formuläret har

entreprenören nämligen vid arbete på löpande räkning bara rätt till entreprenörarvode på överenskomna underentreprenader.

Byggingindustrin nr 27 – 2011, samt nr 27 – 2013 (reviderad 2024)

14. För mycket handlingar

Jag har fått hela förfrågningsunderlaget via mejl från beställaren. Är det ok att jag som generalentreprenör direkt vidarebefordrar mejlet till alla underentreprenörer d.v.s. utan någon genomgång av handlingarna?

Det har blivit vanligt att generalentreprenörer av bekvämlighetsskäl eller för säkerhets skull vidarebefordrar alla byggherrens handlingar till underentreprenörerna istället för att översända just de handlingar som är aktuella för respektive entreprenad. Förfarandet tycks ha ökat i omfattning sedan förfrågningsunderlaget börjat presenteras i digital form. Förfarandet strider mot en bestämmelse i AB 04 (kap. 1 § 2) samt AB-U 07 som reglerar att kontraktshandlingarna ska vara konsekvent uppdelade i fackområden och sinsemellan samordnade. Dessutom medför förfarandet att underentreprenörerna får lägga onödigt mycket tid på att gå igenom alla handlingar och en risk att de missar viktiga uppgifter gällande det egna arbetet.

Du ska alltså inte vidarebefordra mejlet direkt utan i stället skicka de handlingar som berör respektive underentreprenörs entreprenad. Tänk på att många villkor i AF-delen enkom är avsedda att gälla mellan byggherren och dennes entreprenör.

Byggingindustrin nr 29 – 2011 (reviderad 2024)

15. Tillfällig el

Det står inget i AF-delen i förfrågningsunderlaget om tillfällig el. Är det då beställaren som ska tillhandahålla elförsörjning?

Huvudregeln enligt AB 04 kap. 1 § 9 och ABT 06 kap. 1 § 10 är att entreprenören ska anskaffa allt som krävs för utförande av entreprenaden om inte annat föreskrivs i kontraktshandlingarna. Utförande av en entreprenad kräver normalt tillgång till el. Eftersom det i aktuellt fall inte står något i kontraktshandlingarna om att beställaren tillhan-

dahåller el måste entreprenören själv anskaffa elförsörjning. Finns det däremot el inom arbetsområdet tillhörande beställaren har entreprenören rätt att mot skälig ersättning använda sig av befintlig el om det kan ske utan hinder för beställaren.

Byggindustrin nr 30 – 2011, nr 38 – 2013, samt nr 1 – 2021

16. Anbudet som försvann

Vem står egentligen risken för att en handling försvinner på vägen?

Anbud, beställningar och rättshandlingar i övrigt går enligt huvudregeln på avsändarens risk. Det betyder att avsändaren får bära ansvaret om han inte kan styrka att handlingen nått adressaten. För att en anbudslämnare ska vara helt säker måste han således förvissa sig om att anbudet verkligen har kommit fram, exempelvis genom att mottagaren bekräftar att anbudet har inkommit eller genom ett rekommenderat brev, alternativt ett e-postmeddelande med läskvitto.

Ett undantag från denna huvudregel är reklamationer som generellt anses ske på adressatens risk. Lagstiftaren har nämligen ansett att om någon skickar en reklamation på ett ändamålsenligt sätt, för att undgå avtalsbundenhet, så har denne gjort vad som ankommer på honom oavsett om reklamationen faktiskt når mottagaren eller ej. Med ändamålsenligt sätt avses bland annat att mottagarens namn och senast kända adress har angetts på ett tydligt sätt.

Byggindustrin nr 33 – 2011

17. Returrätt

Får man returnera byggmaterial i obruten förpackning, som levererats men inte kommit till användning?

Köp av byggmaterial regleras av köplagen och – om så har avtalats – Allmänna bestämmelser för köp av varor i yrkesmässig byggverksamhet, ABM 07. Varken köplagen eller ABM 07 innehåller någon regel om returrätt. Det spelar i princip ingen roll om förpackningen är obruten eller inte. Levererad vara är inte leverantören skyldig att återta.

Vissa materialleverantörer åtar sig ändå att återta byggvaror vilket i så fall normalt regleras i avtalet, jfr AMA AF Köp 08, AKC.139.

En annan sak är att köparen enligt ABM 07 har rätt att avbeställa icke levererad vara. Vid avbeställning ska köparen ersätta säljarens kostnader för avbeställd vara jämte skälig ersättning för utebliven vinst, om säljaren inte kan få ersättning genom försäljning till annan.

Byggindustrin nr 35 – 2011

18. Skriftlighetskrav

Måste ett skriftligt anbud vara undertecknat? Är ett anbud som översänds via e-post ett juridiskt bindande dokument?

Enligt huvudregeln så finns inga särskilda formkrav för anbud. För att ett anbud ska gälla krävs endast att anbudet är konkret i sitt innehåll, riktat till en bestämd adressat och att det tydligt framgår vem som är avsändare. En underskrift krävs med andra ord inte för att ett anbud ska bli juridiskt bindande. Ett anbud kan skickas via e-post eller till och med lämnas muntligen. Om det rör sig om en offentlig upphandling ska dock anbud alltid lämnas skriftligen ("elektroniskt"). Inte heller i AB 04 finns något krav på att anbud ska vara undertecknat.

Svaret på din fråga är alltså att ett anbud är giltigt även om det inte är undertecknat. En underskrift kan dock vara bra att ha med ändå, som bevis för att anbudet har lämnats av därtill behörig person.

Byggindustrin nr 9 – 2012 (reviderad 2024)

19. Neka bostadsrättsköpare

Vi säljer nyproducerade bostadsrätter. På vilka grunder kan vi neka en intresserad bostadsrättsköpare?

När det rör sig om försäljning av nyproducerade bostadsrätter som upplåts för första gången så råder avtalsfrihet. Styrelsen har möjlighet att neka oönskade köpare medlemskap i föreningen utan att ange något särskilt skäl för detta. Detta förutsätter givetvis att nekandet inte är diskriminerande – det är förbjudet att neka en köpare på grund av t.ex. dennes etnicitet, utseende eller sexuella läggning.

Styrelsen kan inte heller neka en köpare som har tecknat förhandsavtal, enligt 2 kap. 9 § bostadsrättslagen. Om köparen har betalat förskott för bostadsrätten så måste styrelsen ha särskilda skäl för att kunna neka denne. Svaret är alltså att ni får neka köparen om skälet till detta inte är diskriminerande, och förutsatt att köparen inte har betalat förskott.

Byggindustrin nr 24 – 2012 (reviderad 2024)

20. Rätt till formvirke

Vi har byggt en form för gjutning och tagit betalt för formvirket i vårt anbud. Har vi rätt att ta med oss formvirket när arbetet är klart?

I AB 04 kap. 1 § 9 finns en undantagsregel som anger att entreprenören har rätt att utan ersättning tillgodogöra sig massor, material och varor som tillvaratagits eller uttagits vid entreprenadens utförande. Undantagsregeln gäller enbart om inte kontraktshandlingarna föreskriver annat.

Vidare finns en ordningsregel i kap. 2 § 12 om att entreprenören ska bortskaffa av honom anskaffat ej kontraktsenligt material eller varor från arbetsområdet. Med det menas i första hand material och varor som inte får användas, men man borde även kunna inläsa emballage och annat överskottsmaterial i det begreppet.

Ur de allmänna bestämmelserna borde man alltså kunna utläsa både en rätt och en skyldighet för entreprenören att ta reda på formvirket om inget annat är avtalat mellan parterna.

Byggindustrin nr 26 – 2012

21. Vara som utgått ur produktion

Vi har i vårt anbud räknat på kostnaden för en spis angiven i förfrågningsunderlaget. När vi senare skulle köpa in spisen har den utgått ur produktion och ersatts av en annan modell med högre pris. Har vi som entreprenör rätt att få kompensation av beställaren för denna merkostnad?

Det är svårt att gardera sig mot sådana här händelser. Entreprenören kan visserligen i samband med att avtal tecknas köpa in de varor som senare ska installeras. Samtidigt är det orimligt att entreprenören ska behöva lagerhålla varorna bara för att vara säker på att de finns tillgängliga vid installationen.

I stället borde man med utgångspunkt i kap. 1 § 6 i AB 04 kunna argumentera för att beställaren ansvarar för att föreskriven spis också går att få tag på inför den del av entreprenaden då spisen ska installeras.

Merkostnaden för inköp av den nya modellen borde därför entreprenören ha rätt till ersättning för givet att underrättelse avseende likställd ÅTA gjorts på föreskrivet sätt enligt avtalsvillkoren.

Byggindustrin nr 27 – 2012 (reviderad 2024)

22. Ansvar för bygglov

Måste vi som entreprenör kontrollera att vår beställare har bygglov?

Det är byggherren, d.v.s. beställaren, som ansvarar gentemot kommunen för att bygglov finns. Entreprenören har normalt ingen skyldighet att kontrollera detta. I AB 04 finns emellertid en regel i kap. 1 § 10, som säger att det är beställarens ansvar att skaffa bygglov och andra tillstånd för entreprenaden, men att entreprenören är skyldig att förvissa sig om att bygglov finns innan arbetet påbörjas. Denna regel är en osanktionerad ordningsregel. Det är därför oklart vad som skulle hända om någon bryter mot regeln. Det ligger emellertid i båda parternas intresse att inte påbörja ett olovligt bygge som kanske måste avbrytas eller till och med rivas.

Byggindustrin nr 37 – 2012

23. Rena fönster

Vi håller på med ett fönsterbyte. I AF-delen har beställaren skrivit att slutrengöring ska utföras. Beställaren hävdar att det innebär att vi ska putsa fönstren. Stämmer det?

Slutrengöring är något som normalt regleras genom koden AFG.832 i

AF-delen. Enligt Motiv AMA AF omfattar koden avtorkning, *fönsterputsning* (vår kursivering) och borttagning av färgstänk. Vår uppfattning är därför att fönstren ska putsas oavsett om arbetet omfattar byte av fönster eller inte. Detta gäller särskilt om AFG.832 åberopats, men troligtvis även om slutrengöring föreskrivit på annat sätt.

Byggindustrin nr 40 – 2012 (reviderad 2024)

24. Reservation för asbest

Vi ska utföra stambyte i ett antal badrum i en utförandeentreprenad och göra ett besök av arbetsområdet innan vi lämnar anbud. Behöver vi undersöka om asbest förekommer? Bör vi reservera oss för eventuella kostnader för asbestsanering?

Enligt AB 04 gäller att undersökningsplikten i anbudsskedet inte omfattar demontering eller förstörande åtgärder om inte annat föreskrivits i förfrågningsunderlaget. Om beställaren inte angivit att ni närmare måste undersöka förekomsten av asbest behöver ni alltså inte göra det. Istället är det beställaren som enligt huvudregeln borde ha gjort en fackmässig undersökning av fastigheten för att undersöka om det förekommer asbest. Skulle det senare upptäckas att asbest förekommer så har ni som entreprenörer rätt till tilläggsersättning för asbestsaneringen. Svaret på frågan är alltså nej på era frågor, om ni tillämpar AB 04. Detta svar avser strikt tillämpning av AB 04 kap. 1 § 7 och dess kommentartext. Efter Högsta domstolens uttalande i den så kallade "Gotlandsdomen" (NJA 2015 s. 3) om att en fackmässig bedömning av arbetsområdet ska baseras på antaganden som är "troliga" påverkar i första hand tillämpningen av kap. 1 §§ 6 och 8 även om en ändrad tillämpning av kap. 1 § 7 inte helt kan uteslutas.

Byggindustrin nr 13 – 2013 (reviderad 2024)

25. Vilket ansvar har CM-bolaget?

Vi ingår som entreprenör i en mycket delad entreprenad där beställaren har anlitat ett CM-bolag. Kan vi vända oss direkt till beställaren vid begäran om tidsförlängning eller måste vi alltid gå via CM-bolaget?

Finns det en fullmakt mellan CM-bolaget och beställaren som ger CM-bolaget behörighet att företräda beställaren som ombud är det CM-bolaget ni ska vända er till.

CM-bolagen ansvarar normalt för att byggherrens egna arbeten samordnas med entreprenörernas, och att deras arbeten samordnas med varandra, men avsteg kan göras varför vi rekommenderar er att läsa kontraktet och de administrativa föreskrifterna noga. Här ingår exempelvis tidsplanering, byggmöten, mottagningskontroller och en god kommunikation och samverkan med de olika entreprenörerna. Är något oklart beträffande CM-bolagets uppdrag så får ni vända er till byggherren direkt.

Byggindustrin nr 17 – 2013

26. Trepartsavtal

Vi arbetar ofta åt försäkringsbolag för att åtgärda skador på deras försäkringstagares fastigheter. Nyligen har vi byggt upp en villa efter en brand. Vi har skrivit ett avtal mellan oss, försäkringsbolaget och försäkringstagaren på både ABT 06 och ABS 18. Nu kräver både försäkringsbolaget och försäkringstagaren vite, kan de göra det?

Ett avtal som ingås mellan fler än två parter kan vara komplicerade. I ert specifika fall står i avtalet att beställaren har rätt till vite vid försening hänförlig till er. Fråga blir att reda ut vem som är beställare i denna trepartssituation. Gränsdragningen och relationen mellan er, försäkringsbolaget och försäkringstagaren blir mer invecklad genom ett avtal än om ni tecknar två separata avtal. För framtiden rekommenderar vi er att kontakta oss innan ni undertecknar ett avtal med fler än två parter.

Byggindustrin nr 26 – 2013 (reviderad 2024)

27. Vad räknas som detaljarbeten?

Vi har genomfört en tillbyggnad av ett fläktrum på entreprenad med AB 04 som avtal. I AF-delen saknas beskrivning av plåtarbeten. Nu hävdar konsulten att plåtarbeten ingår så som de-